

УДК 373.3

ФОРМУВАННЯ ПРАВОПИСНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Фролова Н., Конюхов С.Л.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь
e-mail: sergey_konuhov@mail.ru*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Державному стандарті початкової загальної освіти визначено, що метою вивчення української мови є формування в учнів комунікативної компетентності [5]. Комунікативна функція будь-якої мови реалізується завдяки її унормованості, дотримання існуючих правил дозволяє вірно і зрозуміло для інших виразити думки. Порушення правил ускладнює спілкування, робить висловлені думки незрозумілими. Отже, правописна компетенція є важливим елементом комунікативної компетентності.

Вивчення норм правопису і формування грамотності у початковій школі має важливе значення, оскільки створює підґрунтя для оволодіння культурою усного і писемного мовлення. Цей процес ускладнюється наявністю великої кількості правил і винятків з них. Отже, постає завдання використання комплексу засобів, які дозволять зробити процес навчання для молодших школярів цікавим і динамічним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання методики формування правописної компетенції та її окремих компонентів у початковій школі досліджували М. Баранов, О. Беляєв, Н. Грона, І. Дацюк, С. Дорошенко, М. Вашуленко, М. Разумовська, Л. Рубан, І. Хом'як, Н. Шкурятяна та ін. Особливості використання інформаційних технологій у процесі вивчення української мови у початковій школі розглядають В. Коткова, Л. Петухова, К. Рубан, О. Співаковський, О. Хома.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Питання впровадження інформаційних технологій в практику навчання української мови молодших школярів на сьогодні є недостатньо дослідженим. Існують окремі роботи, присвячені цій проблемі, а також програмні продукти, створені вчителями-практиками або

спеціалізованими підприємствами. Отже, існує потреба у засобах, за допомогою яких можна було б формувати і закріплювати навички правопису шляхом виконання різноманітних вправ.

Постановка завдання (формулювання цілей статті). Розглянути особливості формування правописної компетенції в учнів початкових класів і запропонувати проект програми-тренажеру для формування навичок правопису української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження.

„Писемне мовлення передбачає засвоєння учнями орфографічних правил, граматичних та пунктуаційних норм.” [7, с. 270].

Л. Рубан зазначає, що для засвоєння правил правопису найчастіше використовуються теоретичні методи, наприклад: зв'язний виклад учителя, бесіда, спостереження і аналіз мовних явищ, робота з підручником. Формування практичних навичок здійснюється з використанням теоретично-практичного методу тренувальних вправ [6, с. 188].

Мовні вправи призначені для організації систематичного, багаторазового використання отриманих знань з метою формування і закріплення мовленнєвих навичок у різних ситуаціях. Існують різні підходи до їхньої класифікації, наприклад, М. Львов виділяє такі види: спостереження над мовою з певною метою (знайти, визначити тощо); різні види розбору (фонетичний, граматичний, морфемний тощо); списування із завданням; конструювання мовних одиниць; творчі [3, с. 288-289].

Метод вправ необхідно використовувати як на уроках, так і вдома. З цією метою потрібно розробити комплекс завдань, який буде охоплювати всі випадки використання правил, які вивчаються. Вправи з правопису мають бути різноманітними, викликати в учнів зацікавлення, враховувати особливості їхнього вікового розвитку і вплив соціокультурного оточення. Оскільки навчальний матеріал є складним для молодших школярів, то необхідно забезпечити достатню кількість повторів. Виконати це завдання можливо з використанням спеціальних програм-тренажерів.

Розглянемо програмні продукти, що розроблені з урахуванням навчальних програм і можуть бути використані в навчанні української мови молодших школярів.

Мультимедійні підручники з української мови для 1-4 класів загальноосвітньої школи (ТМ „Нова школа”) можна придбати в Інтернет-магазині навчальних матеріалів „Розумники” (<http://rozumniki.net>). Кожний посібник складається з 30 уроків. Для розкриття змісту уроків використовуються зображення, текст, анімація, аудіо- і відеоматеріали, рухливі хвилини, інтерактивні вправи. Посібники містять інструкції з використання, методичні рекомендації, конструктори уроків, електронні журнали, мережеві модулі для роботи в комп'ютерних класах.

ТМ „Сорока Білобока” (<http://www.soroka-tm.com.ua>) пропонує електронні дидактичні ігри для вивчення граматики і орфографії української мови у початковій школі: „Грамотійка допомагає звірятам” (2 клас),

„Грамотійка будує місто” (3 клас), „Грамотійка та її друзі” (4 клас), „Дитячий тренажер грамотності” (1-4 класи).

Видавнича група „Основа” (<http://book.osnova.com.ua>) пропонує комплект електронних тренажерів „Кроки до успіху”, до складу якого входять:

1. Тренажери „Українська мова” для 1-4 класів, які містять теоретичний матеріал й ігрові тренувальні вправи різного рівня складності з усіх тем, передбачених навчальними програмами.

2. Тренажери „Вивчаю словникові слова” для 1-4 класів, які містять ігрові завдання для запам’ятовування словникових слів: «Склади слово за першими буквами назв предметів», «Склади слово з букв», «Встав голосні букви», «Обери букву», «Розподіли слова по групах», «Визнач наголос», «Знайди слова з помилками».

Всі посібники серії „Кроки до успіху” відрізняються яскравим, цікавим оформленням, використанням графіки і звуку, зручним інтерфейсом. Їх можна використовувати на уроках, а також для самостійної роботи вдома.

Розглянуті програми можуть бути ефективно використані в навчальному процесі початкової школи, але вони є платними. У зв’язку з цим, вирішено розробити програму-тренажер для формування і закріплення навичок правопису в процесі вивчення української мови у 3 класі, адаптовану до чинної навчальної програми [4]. На основі аналізу календарно-тематичного плану [2] і підручника М. Захарійчук і А. Мовчун [1] визначено такі типи вправ для реалізації у складі тренажеру: розставити пропущені знаки пунктуації; вставити пропущені букви; скласти слово з наведених букв; вибрати слова, записані вірно або невірно; визначити помилку в слові; вибрати одну з двох букв для правильного запису слова; уторити нові слова з використанням префіксів і суфіксів; виділити в слові префікс, суфікс, закінчення; вставити пропущений апостроф; вибрати іменники, дієслова, прикметники із наведеного списку; записати іменник в однині або множині; вибрати іменники певного роду; написання не з дієсловами. Вправи охоплюють матеріал розділів „Речення”, „Будова слова”, „Частини мови”.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших кроків у даному напрямі. Формування культури писемного мовлення є важливим завданням початкової освіти, одним із засобів вирішення якого є розвиток в учнів орфографічної, граматичної і пунктуаційної грамотності. Використання програм-тренажерів допомагає ефективно розв’язувати ці завдання, тому необхідно забезпечити доступними програмами всі ланки початкової школи.

Література

1. Захарійчук М.Д. Українська мова. Підручник для 3 класу загальноосвітніх навчальних закладів: рекомендовано МОН України / М.Д. Захарійчук, А.І. Мовчун. – К.: Грамота, 2013. – 176 с.
2. Календарно-тематичне планування 3 клас зі змінами 2015 року: [Електронний ресурс]. – 12.09.2015. – 42 с. - Режим доступу:

- <http://www.schoollife.org.ua/kalendarno-tematychne-planuvannya-3-klas-zi-zminamy-2015-roku/>.
3. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Васьуленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
 4. Нова редакція навчальної програми для 1-3 класів Українська мова (мова навчання): [Електронний ресурс] / Навчальні програми для початкової школи (1-4 класи). – 53 с. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/program/8793/>.
 5. Постанова КМУ „Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти” № 462 від 20.04.11 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
 6. Рубан Л.І. Формування орфографічної грамотності молодших школярів / Л.І. Рубан // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 9(43). – С. 183–191.
 7. Хома О.М. Формування орфографічних умінь на уроках української мови в початковій школі / О.М. Хома // Освітологічний дискурс. – 2015. – № 3(11). – С. 270–279.

Анотація: В статті розглядаються питання формування грамотності у початковій школі під час вивчення української мови. Наведено коротку характеристику методу тренувальних вправ і типологію мовних вправ. Проаналізовані існуючі програми-тренажери для формування і закріплення навичок правопису. Запропоновано проект електронного тренажера для 3 класу.

Ключові слова: початкова школа, програма-тренажер, правописна компетенція, грамотність, орфографія, пунктуація, граматики, мовні вправи.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы формирования грамотности в начальной школе при изучении украинского языка. Приведена краткая характеристика метода тренировочных упражнений и типология языковых упражнений. Проанализированы существующие программы-тренажеры для формирования и закрепления навыков правописания. Предложен проект электронного тренажера для 3 класса.

Ключевые слова: начальная школа, программа-тренажер, компетенция правописания, грамотность, орфография, пунктуация, грамматика, языковые упражнения.

Abstract: The article deals with the literacy creation in the process of learning Ukrainian language in primary schools. It contains a brief description of the training exercises method and the language exercises typology. It is analyzed the existing program-simulators for creation and consolidation of spelling skills. The paper offers the electronic simulator draft for the 3d grade.

Keywords: elementary school, program-simulator, spelling competence, literacy, spelling, punctuation, grammar, language exercises.